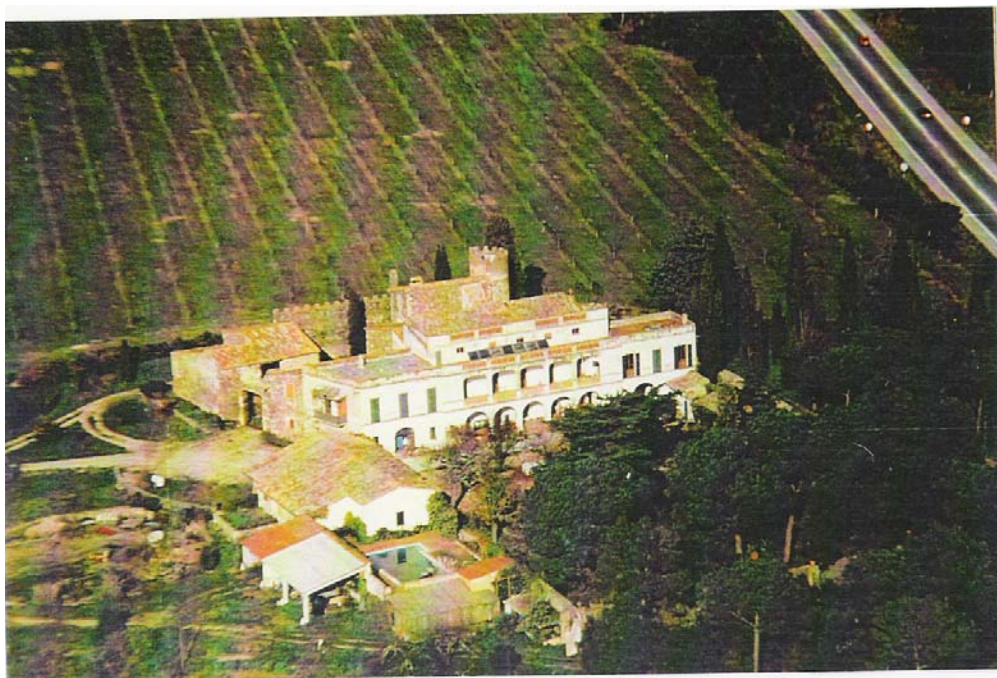

La Força de Cartellà tremola (I)

per

Antoni Cruzado i Alorda
Taller d'Història de Maçanet de la Selva

Veient-la avui, entre mig de xiprers i altres arbres no gens majestuosos, ningú diria que la masia coneguda com **Torre Cartellà** te una llarga història sempre unida a la de Maçanet de la Selva. Emplaçada a tocar del **Camí Ral**, avui anomenat Carretera Nacional N-II o "*Autovía del Nordeste*" en el futur (veure article al nº 1 de Torrenteres), just al davant d'on comença el trencall que duu a la urbanització dels Pantans de Montbarbat, la masia es prou lluny de la Vila de Maçanet de la Selva, com per que molts dels vilatans no s'hagin fixat en la seva importància i, en els darrers anys, la masia i les seves terres han passat per diverses mans que no han ajudat a millorar-ne la seva situació.

De fet, **la Força de Cartellà**, com se'n deia en altres temps, masia i fortalesa, amb una posició estratègica privilegiada, amb vistes sobre tota la Plana de la Selva, i sobre els turons de Maçanet fins a la serralada litoral de Mont Barbat, l'Ardenya i Cadiretes, controlava el pas de viatgers i de mercaderies pel **Camí Ral** en un punt, la **Barrera de Cartellà**, situat allà on avui encara hi queda el rastre de **Cal Menut**, just per sota de l'**Hostal de Cal Coix**, cobrant-los hi tributs de passatge o peatge, de manera anàloga al que ara fa el **Grup Abertis** una mica més enllà, sobre l'AP 7.

I es que el nom de **Cartellà**, des del segle VIIIè fins a les acaballes del segle XIXè, ha anat sempre unit a nombrosos mites i llegendes per més que avui només en quedi el títol nobiliari de Marquès que no pertany ni als barons de l'Albí i ducs de Maqueda, ni als comptes de Solterra o als marquesos de Castelludosrius, els més directes successors

d'aquell cavaller **Arnau de Cartellà**, senyor dels castells de Cartellà, Tudela Rocacorba, Folgons, Hostoles, Finestres i Rupit.

Aquest intrèpid cavaller, segons la llegenda, va escalar la muralla de la ciutat de Girona ocupada pels moros i, amb el seu punyal, va clavar un rètol en la porta de la mesquita amb la invocació "**AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM**". Al fer-se

de dia i davant la xerinola de la població, el cap moro va veure's obligat a arrancar el cartell davant de tothom i, obrint les portes de la ciutat, desafiar als cristians que s'hi trobaven, menyspreant el contingut del rètol tot i dient que allò només li servia per a netejar-li el darrera al seu cavall. Segons que diuen, el cavaller de Cartellà va desafiar al cap dels moros en combat, tallant-li el cap que va ser penjat de la llanç

del cavaller. Aquesta desfeta sembla que hauria obert les portes de Girona a Carlemany. Tot i que, entre l'any 768 quant se situa aquesta llegenda i la veritable conquesta de Girona l'any 785 per part de **Lluís el Pietós**, fill de l'emperador, hi van passar molts anys (segons que justifica la Margarita Martín en el seu estudi de **La Força de Cartellà**, Blanes 1997). Es diu que en Carlemany, pels serveis prestats, hauria ratificat a l'Arnau de Cartellà la propietat dels seus castells i li hauria permès d'incorporar al seu escut els mots que va penjar a la mesquita de Girona i que, encara avui, són a l'escut d'armes gravat a la façana de l'església de Sant Jaume en el magnífic pati de la **Torre Cartellà**.

Llegendes apart, els historiadors confirmen que el rastre documental més antic de la casa dels Cartellà a Maçanet de la Selva data de l'any 1159 amb ocasió del casament de **Na Ermessenda I^a de Maçanet** i l'**Arnau Guillem de Cartellà**, cavaller i senyor de Salt i de Sta. Eugènia i descendent en 9ª generació d'aquell llegendari **Arnau de Cartellà**. Na Ermessenda era neta d'en Bernat de Maçanet, senyor important i riquíssim, segons que consta en l'escriptura d'empenyorament del castell de Brunyola fet per Guerau II, vescomte de Cabrera, a favor de'n Pere Raimon de Vilademany, en l'any 1116, i filla i pubilla de'n Berenguer de Maçanet qui va dotar el Monestir de Valldemaria (Veure el N° 3 de Torreneres).

En casar-se amb l'Arnau Guillem de Cartellà, va donar a llum a Na Ermessenda II^a qui, segons que consta en el seu testament de 1213, era mestressa i senyora de la seva casa de Maçanet. En aquell temps li fou donada pels Cabrera als Maçanet la castlania que es va mantenir basada en la **Força de Cartellà** durant segles a mans de la mateixa família.

Na Ermessenda II^a va casar-se amb en Bernat, fill segon d'en Pere Galzeran, i que va ser senyor dels castells de Falgons, de Cartellà i de Granollers de Rocacorva. Van tenir no menys de cinc fills. Un noi, en Galzeran, va heretar el senyoriu de Blanes que Ermessenda tenia de la part de la seva mare. Un altre, en **Bernat de Cartellà** va casar-se l'any 1255 amb **Na Saura de Dosrius**. El tercer, Guillem, fou canonge de la seu de Girona i capellà major de l'església parroquial de Sant Llorenç de Maçanet. Les dues

filles van ser Na Saurina que es va casar amb un Gironella i Na Berenguera que es casà amb un Favars.

La nissaga dels Cartellà/ Maçanet va continuar amb en **Bernat II de Cartellà** qui va esposar **Na Sibila de Sant Vicenç**. El seu fill, **Bernat III de Cartellà i de Sant Vicenç**, va tenir una germana de nom Alamanda que va maridar-se amb en Ramon de Marata, de la mateixa vila de Maçanet a l'any 1287. Mort en Bernat III, sense fills, va seguir el fill segon de l'Alamanda, **Berenguer de Cartellà**. Aquest i la seva esposa **Agnès de Blanes** estan sepultats a l'església de Sant Llorenç. Un fill d'aquest matrimoni, **Raimon de Cartellà i de Blanes**, casat amb **Na Guillerma de Palau** era, al 1383, presentador del benifet de la capella de Sant Jaume a la torre de Cartellà. El va succeir l'any 1384 el seu fill **Joan Berenguer de Cartellà** que va esposar **Na Marguerida i**, en segones núpcies, **Na Brígida de Camós**.

A la seva mort va heretar en **Raimon II** que morí solter, seguint la nissaga el seu germà **Arnau Benet de Cartellà** que es va casar amb **Elionor de Sarriera**. El seu escut es conserva a la capella de la Torre Cartellà, senyal de que en foren restauradors. El dia 20 de maig de 1510, en Benet de Cartellà va ser mort quan sortia de la seva casa de Maçanet però devia haver-hi un altre germà, en Pere,

doncs el 30 de gener d'aquell mateix any l'havien mort quan anava a mirar els conreus.

Els va seguir en **Miquel de Cartellà i de Sarriera**, casat amb **Magdalena Malla**. En Miquel va morir el 1575, donant un calze a l'església de Sant Llorenç. D'aquest temps es l'inventari de tot el bens mobles que hi havia a la Torre Cartellà i que es conserva en els arxius del Taller d'Història.

Va seguir en **Miquel II de Cartellà i Malla**, casat amb **Marguerida des Bac**. Entre 1613 i 1624, era senyor en **Galzeran de Cartellà**, casat amb **Àngela Sa Bastida**. Els seguí en **Francesc de Cartellà**, casat amb **Estàsia Viver**, que va morir al 1660. L'lur fill, en **Jaume de Cartellà i Viver** casat amb Maria Ahonés només va tenir una filla, **Gertrudis**, que maridà en Lluís Des Bac i Des Catllar, dit **Lluís Cartellà**. Va seguir llur fill **Pere Cartellà** casat amb **Manuela d'Oms** i que fou **primer Marquès de Cartellà**, títol concedit el 1702 pel rei Felip Vè de Castella i Aragó. En aquest període, probablement, els marquesos se'n van anar a viure a Barcelona, al Palau Moja prop de

la Portaferrissa, i van deixar la masia en mans de masovers.

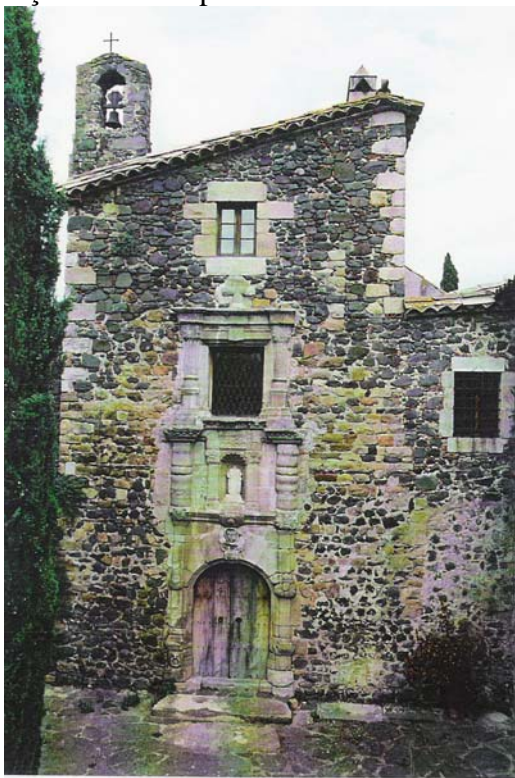

L'**Ignasi de Cartellà**, segon Marquès de Cartellà i senyor d'Orriols va casar amb **Maria de Sarriera**. L'lur filla **Maria Lluisa**, tercera Marquesa de Cartellà, casà amb **Josep de Copons** qui fou el quart Marquès de Mojà i baró de Sant Pau. La

seva filla, **Maria Josepa de Copons i Cartellà** (1762-1822), quarta Marquesa de Cartellà, casà amb en **Narcís Sarriera** i tingueren dues filles. Primer seguí la **Maria de Cartellà i Sarriera**, cinquena Marquesa de Cartellà qui passà els drets a la seva germana **Josepa de Cartellà i Sarriera**, sisena marquesa de Cartellà, casada amb en **Pere Carles de Sentmenat**, 6è Marquès de Castellodorsius, la qual, en morir, va deixar la finca per a beneficència i va ser venuda en subhasta.

Adquirida la **Torre Cartellà** per un potentat Lloretenc, en **Josep Cabanyes i Puig**, aviat va ser modificada en el seu aspecte, començant precisament per la façana, l'element arquitectònic més característic de qualsevol edifici. En Cabanyes va destrossar la tant característica simetria de la masia amb l'afegit d'una mena de casa colonial estil cubà, amb grans balcons, àmplies terrasses i un jardí romàntic molt apte per a l'estiueig. Tot i això, per deixar constància de la seva potència econòmica, va posar un escut amb les seves inicials J C gravades però que no van aconseguir desdir l'emblema tradicional dels **Cartellà i Sarriera** que hi havia des de segles enrera a la façana de la Capella de Sant Jaume.

Segons que deia un dels últims propietaris de la família Conill, els Cabanyes eren gent de molts “patacons” però no eren indians. A Lloret eren considerats “senyors de tota la vida”, amo de masies, terres, boscos i amb una posició consolidada generació rera generació. Diputat provincial i casat amb Rosa Albà una dona rica de Lloret, tenia cases a Lloret i a Barcelona. Diuen que la Rosa s'entenia amb l'arquitecte que va dissenyar el nou habitatge, l'Antonio Mª Palol de Comasema Sánchez, militar d'origen mallorquí casat amb doña Minga, dama de poques alegries. Tots dos matrimonis varen morir sense descendència però el matrimoni Cabanyes varen adoptar les nebodes del militar Júlia i Glòria a les quals varen deixar llur patrimoni.

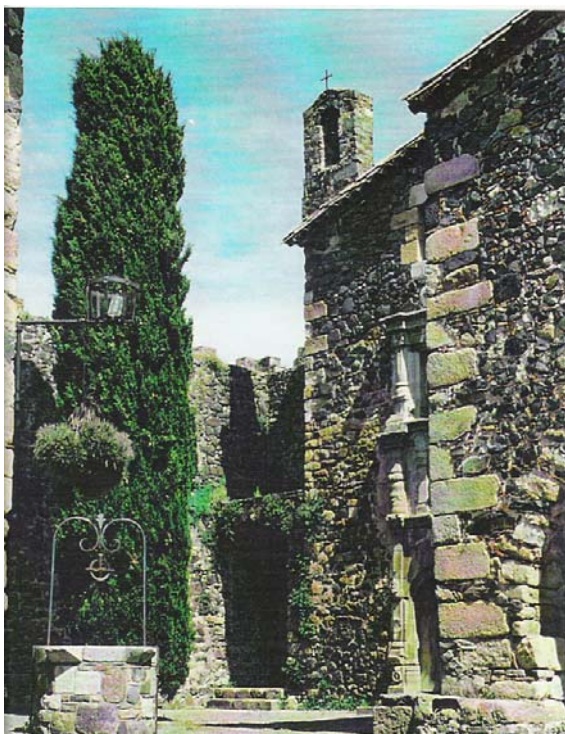
Júlia i el seu marit, el també lloretenc **Joan Manuel Albertí**, de professió rentista, eren

els que més venien a visitar la Torre Cartellà a passar-hi uns dies. En l'època de la Guerra Europea (o Primera Guerra Mundial), de gran eufòria a Espanya que hi va romandre neutral, la Júlia vivia com una princesa i l'any 1921 va sorprendre a tothom amb l'adquisició d'un espectacular **Benz** de color blanc, importat directament d'Alemanya. “**ES BENZ**” de la Júlia, com se la coneixia a Maçanet, va tenir com a invitat d'honor, entre d'altres personalitats, al futbolista Samitier, el noi llagosta, amic de la família.

Al 1924, “tantes donzelles i jardiniers, tantes anades als casinos de Montecarlo, tantes extravagàncies i vicis” segons que deien la gent de poble, va acabar amb la venda de la Torre Cartellà, per 425000 pessetes d'aquell temps, al ginecòleg i catedràtic barceloní Dr. **Víctor Conill Montobbio**, primer president de la Lliga Catalana contra el Càncer.

ES BENZ va anar a parar a les mans de l'Olegario Godó, fabricant de filats i parent dels Comptes de Godó, propietaris de LA VANGUARDIA ESPAÑOLA.

ES BENZ va ser substituït per un altre cotxe espectacular, aquest cop verd, descapotable i americà, un Packard, amb el qual la família del Dr. Conill passejava per Maçanet (on no hi va haver cap altre veí amb cotxe propi fins al 1930). Segons que sembla, el Dr. Conill (com se'l coneixia a Maçanet) no va adquirir aquesta finca amb afany de posseir una casa d'estiueig si no com a acte d'homenatge a la seva mare, la Pilar Montobbio, qui, tot i les grans dificultats econòmiques per les quals havia passat, va reeixir a crear una bona posició econòmica a cadascun dels seus tres fills.

En vida del Dr. Conill pare, perquè la Torre Cartellà va ser heretada pel seu fill gran anomenat Víctor i també ginecòleg, la finca va créixer fins a 375 hectàrees, comptant els boscos que hi ha entre Cal Coix i Valldemaria, i la masia es va reconstruir, adquirint un altre cop part d'aquell ambient senyor d'altres temps. Diuen els veïns que, en temps de la Guerra Civil, el Dr. Conill i la seva família, refugiats a la Torre Cartellà fugint de les dificultats que es vivien a la ciutat, no va mai dubtar de donar serveis mèdics a canvi de queviures, escassos en aquell moment pels que no conreaven els seus propis aliments. A la mort del Dr. Conill, la finca va ser heretada pel Dr. Víctor Conill fill i, a la seva mort, un dels nets

del primer Dr. Conill, en **Xavier Conill i Marfà**, hi va plantar, sense gaire èxit, un cultiu de nogueres.

L'any 2002, l'Ajuntament de Maçanet de la Selva, en una modificació del Plà General de Urbanisme, va requalificar un centenar d'hectàrees a tocar de la Torre Cartellà, com a Parc Tecnològic. Per altra banda, uns promotors, amb el total suport de l'Ajuntament, van voler muntar un Parc Temàtic, anomenat Parc de la Música, precisament a tocar de la Torre Cartellà, el que deixava la masia en un lloc privilegiat per a les operacions especulatives. En Xavier Conill i Marfà, veí de Vidreres, i els seus germans, hereters del Dr. Víctor Conill fill van vendre la Torre Cartellà a una Societat Limitada relacionada amb un conegut Restaurant de Lloret de Mar.

En aquest moment, i des de ja fa uns quants anys, la casa no està habitada i algunes de les terres de la família Conill son conreades per un masover de Maçanet. Totes les pertinences de la família Conill, algunes de les quals eren procedents d'altres èpoques, fins i tot la magnífica biblioteca que hi havia, van ser venudes a antiquaris i brocanterers. Tot i això és possible que una part del patrimoni documental estigui encara en mans d'aquesta família.

En un proper article parlarem de la masia i de les seves fortificacions que li van donar el nom de la Força de Cartellà en una situació força precària atesa la conversió de la Carretera Nacional N II en Autovia que comporta l'excavació d'uns talussos a tocar de l'entrada principal de la Torre Cartellà i la construcció d'un vial de serveis que podria deixar tota la masia en una situació força precària, rodejada de carreteres per totes les bandes. *L'antiga Força de Cartellà, tremola.*

Peus de figura:

Conjunt d'edificis que constitueixen la Torre Cartellà

Vista aèria de la Torre Cartellà

Façana modernista

Balcons modernistes

Façana renaixentista de la Capella de Sant Jaume

Capella de Sant Jaume